

Motion till riksdagen 2020/21:4024

av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M, KD)

med anledning av prop. 2020/21:176 Modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär att ett presumerat föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsemination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att skyndsamt få fram nya, moderna och begränsade hävanderegler som är anpassade till den nya föräldrapresumtionen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I ett rättsmodernt samhälle är det viktigt att även lagar och regler utvecklas och förändras så att de speglar de faktiska förhållandena och allmänhetens rättsuppfattning i landet.

Familjekonstellationer kan i dag se annorlunda ut än de gjorde för bara några årtionden sedan, och det är därför angeläget att familjerätten uppdateras. Vi välkomnar därför regeringens förslag om att göra faderskapspresumtionen könsneutral så att den omfattar även barn födda inom ett äktenskap eller registrerat partnerskap mellan två kvinnor och när den ena eller båda makarna har ändrat könstillhörighet.

Faderskapspresumtion har lång tradition, så även i den svenska lagstiftningen, och innebär att då en gift kvinna föder barn presumeras hennes make vara far till barnet. Den föreslagna förändringen är därmed en naturlig följd av att äktenskapslagstiftningen

har utvecklats till att tillåta också samkönade par. Regeringens förslag innebär att faderskapspresumtionen blir könsneutral, och föräldraskapspresumtionen innebär att även den kvinna i ett samkönat äktenskap eller registrerat partnerskap som inte fött barnet presumeras som förälder.

Utredningen som föregått regeringens proposition har ansett sig tvungen att förhålla sig till de hävanderegler som i dag är förenade med faderskapspresumtionen och såväl utredningen som regeringen föreslår att hävandereglerna ska tillämpas också vid föräldraskapspresumtion. Sedan den 1 januari 2019 kan ett presumerat faderskap hävas om barnet kommit till efter insemination i hemmet med donerade spermier eller efter assisterad befruktning vid en klinik utomlands som inte är behörig eller vid en klinik utomlands med donerade spermier från anonym donator. Faderskapet kan också hävas om samtycke inte skett på korrekt sätt inför assisterad befruktning.

Att de befintliga hävandereglerna nu föreslås utvidgas till att gälla även när barn tillkommer i äktenskap eller registrerat partnerskap mellan två kvinnor kan få oönskade konsekvenser.

Hävandereglerna som kommer av faderskapspresumtionen används i dag när det senare framkommer att barnets presumerade far inte är biologisk far till barnet, och barnet inte har tillkommit genom en godkänd konstgjord befruktning. Hävande på denna grund utgör i dag en marginell företeelse. När det gäller barn till samkönade par kommer alltid en av föräldrarna att sakna genetisk koppling. Detta är ett känt faktum vid föräldraskapets ingående. Att tillämpa samma hävanderegler i dessa fall innebär alltså att den ena parten kan få sitt föräldraskap hävt på grund av avsaknaden av genetisk koppling, trots att parten får anses medveten om de genetiska sakförhållandena vid barnets tillkomst.

Det föreligger en risk att de nu föreslagna hävandereglerna kan komma att användas i situationer som samhället och lagstiftaren inte tänkt sig, t.ex. vid en senare tvist där den presumerade föräldern häver sitt föräldraskap. Det kan inte anses förenligt med barnens bästa, något som t.ex. också Lunds juridiska fakultet och Svenska kyrkan uttrycker i sina remissvar till utredningen som föregått propositionen. De nuvarande hävandereglerna bör därför inte utvidgas till att omfatta den nya gruppen av föräldrar som är tänkta att omfattas av den nya föräldraskapspresumtionen.

Just nu pågår en utredning som ska se över hävandereglerna och möjligheten att begränsa dessa. Vi välkomnar denna översyn. Vi vill dock poängtera att det är mycket angeläget att få fram moderna hävanderegler anpassade för de nya presumtionsreglerna. Vi anser därför att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag om ett nytt regelverk för hävanderegler.

I sammanhanget finns skäl att bevaka konsekvenserna ur barnets perspektiv och bästa. Några remissinstanser såsom Familjerättssektionens Riksförening och juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet lyfter att regeringens förslag här gör gällande att föräldraskapet ska presumeras på ett sätt som gör att det finns risk för att barnets rätt att veta sitt ursprung försvagas.

Denna typ av situationer kan uppstå redan med gällande lagstiftning, men det bör undvikas i möjligaste mån att konsekvenserna av förändringarna i lagstiftningen utökar risken för att denna typ av situationer uppstår.

Cecilie Tenfjord Toftby (M)

Lars Beckman (M)

David Josefsson (M)

Ida Drougge (M)

Mikael Damsgaard (M)

Larry Söder (KD)